

STAIŚŁAW WĄSOWICZ

Urodził się w Limanowej. 17 lutego 1901 roku. Do szkoły ludowej uczęszczał w latach 1908-1912 w Limanowej i Nowym Sączu (szkoła im. S. Konarskiego), a następnie w latach 1912-1920 do I Państwowego Gimnazjum im. Jana Długosza w Nowym Sączu, gdzie zdał maturę w 1920 r. Do harcerstwa wstąpił ok. 1912 r. Należał również do POW. Od roku 1919 prowadził w Nowym Sączu drużynę im. Stefana Czarnieckiego. Drużyna ta liczyła 78 skautów w 8 zastępach. W grudniu 1920 r. otrzymał stopień przodownika. W latach 1920-1925 odbył studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim, uzyskując tytuł magistra prawa. W tym samym czasie ukończył również roczny kurs handlowy w Akademii Handlowej w Krakowie (1921) i dwuletnią Polską Szkołę Nauk Politycznych przy Wydziale Prawa UJ (1923). W okresie studiów pracował do roku 1925 w Agencji Wschodniej. Od 1926 r. był aplikantem sądowym, a następnie asesorem w Nowym Sączu. W roku 1930 zdał egzamin na urząd sędziowski, po czym był sędzią Sądu Powiatowego w Ciężkowicach, Grybowie, Muszynie i Nowym Sączu, a od roku 1934 sędzią Sądu Okręgowego w Nowym Sączu. Od 1930 r. należał do Zrzeszenia Sędziów i Prokuratorów. W roku 1931 już jako podharcemistrz kierował drużyną złotową harcerzy z Nowego i Starego Sącza na Zlocie w Pradze Czeskiej. Prowadzona przez niego reprezentacja otrzymała pochwałę komendy chorągwi. Od 11 lutego 1932 r. aż do wybuchu II wojny światowej był komendantem Hufca Harcerzy w Nowym Sączu. W lutym 1933 r. został mianowany działaczem harcerskim, a 15 marca 1936 r. - harcymistrzem. Od roku 1934 do wybuchu wojny był członkiem Powiatowego Komitetu Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego w Nowym Sączu. W chwili wybuchu wojny został wraz z rodziną ewakuowany, ale już w październiku 1939 r. wrócił do Nowego Sącza i wstąpił do ZWZ, należąc do jego czołowych organizatorów na terenie Nowosądeckizny i będąc kierownikiem sekcji sądowej sztabu Nowosądeckiego Inspektoratu ZWZ, którego szefem był mjr F. Żak "Franek". Pośredniczył w kontaktach z krakowskim środowiskiem harcerskim, kierował również harcerzami z powstałej we wrześniu 1939 r. nowosądeckiej komórki Organizacji Orła Białego "Resurrectio". Organizacja ta na terenie Nowosądeckizny i Podhala zajmowała się wydawaniem i kolportażem ulotek, przerzutami

granicznymi przez Słowację na Węgry i szkoleniem wojskowym. Organizacja ta została rozbita w początkach 1940 r. 15 listopada 1939 r. na odprawie odbytej w mieszkaniu brata Stanisława Wąsowicza - Tadeusza, na której zostały powołane tajne struktury krakowskiego harcerstwa, S. Wąsowiczowi powierzono współkierownictwo rejonu Nowego Sącza. Objął funkcję komendanta hufca Szarych Szeregów w Nowym Sączu. Był członkiem komendy chorągwi Szarych Szeregów - "Ula Smok". Utrzymywał ścisły kontakt z władzami konspiracyjnymi. Ponieważ prowadził sklepik na terenie sądu, jego częste wyjazdy do Krakowa, usprawiedliwione zaopatrywaniem go, nie budziły podejrzeń. Kierował akcją kurierów na linii Nowy Sącz - Węgry oraz akcją wystawiania fałszywych dokumentów. Redagował konspiracyjny "Biuletyn Informacyjny", w którym informacje pochodziły prawdopodobnie z nielegalnego nasłuchu, i organizował jego kolportaż. Był także na terenie Nowosądeckizny organizatorem PCK i koordynatorem akcji ratowania Żydów. Został aresztowany przez gestapo nowosądeckie 28 marca 1941 r. skutkiem załamania się najpierw dwóch aresztowanych ukrywających się żydowskich farmaceutek, a następnie członka ZWZ, który po torturach skonfrontowany z S. Wąsowiczem wyjawiał jego rolę w konspiracji. S. Wąsowicz wielokrotnie przesłuchiwany i nieludzko torturowany niczego nie ujawnił. Podobno połknął jakiś adres czy nr telefonu, za co został dodatkowo skatowany. Gryps przesłany z więzienia kończył się słowami: Głowa do góry. Możecie spać spokojnie. Pracujcie dalej za siebie i za nas! Czuwaj! Wasz S. Od 2 kwietnia 1941 r. był więziony w Tarnowie, a 5 kwietnia został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Auschwitz. W czasie pobytu w obozie znosił z godnością trudy i cierpienia, a także niósł pomoc współwięźniom, ratując wielu przed niechybną śmiercią. Ostatni jego list do rodziny nosi datę 9 listopada 1941 r. W dniu Święta Niepodległości - 11 XI 1941 r. - został wraz z kilkudziesięcioma innymi osobami rozstrzelany pod ścianą śmierci bloku 11 w obozie oświęcimskim. Miało to niewątpliwy związek z wagą ciężących na nim zarzutów. Rodzinę poinformowano o jego śmierci dopiero po wysłaniu przez nią pisma do obozu. Żonę wezwano wówczas do gestapo i po zapytaniu o datę ostatniego listu od męża poinformowano, że został rozstrzelany 10 XI za usiłowanie ucieczki. Był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1938) oraz odznaką "Stanęli w potrzebie" (1920). 12

czerwca 1928 r. zawarł związek małżeński z Janiną Marią Szczerbowską (1903-1983, po wojnie prac. administracji teatrów w Poznaniu). Miał córkę Krystynę Marię (ur. 1929, mgr inż. architekt, zamężna Korska, zamieszkała w Krakowie) i syna Zygmunta Grzegorza (ur. 1931, dr inż. elektronik, zamieszkały we Wrocławiu).

Janusz Wojtycza

EUGENIUSZ PAWŁOWSKI

Urodził się 13 XII 1902r. w Krakowie jako syn Witolda i Zofii Pazdanowskiej, ukończył klasę IV w Szkole Ludowej im. Adama Mickiewicza w Nowym Sączu. Od 1912 roku uczęszczał do 8-letniego Gimnazjum I (klasycznego, przechodząc z klasy do klasy jako „chlubnie uzdolniony”). W 1920 roku złożył egzamin dojrzałości „z odznaczeniem”. Po maturze zaciągnął się jako ochotnik do oddziałów służby pomocniczej Wojska Polskiego na Śląsku. Studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w zakresie filologii polskiej ukończył 1924r. Związek małżeński zawarł 4 VII 1925r. z Kazimierą Jancy, nauczycielką Szkoły Powszechnej nr 2 im. Królowej Jadwigi. Mieli oni dwie córki: Marię Irenę (lekarz medycyny) i Zofię (mgr filologii polskiej UJ). Pracę zawodową rozpoczął Eugeniusz Pawłowski w 1924 roku w I Państwowym Gimnazjum im. Jana Długosza w Nowym Sączu jako nauczyciel języka polskiego, historii i gimnastyki. Uczył także w Seminarium Nauczycielskim Żeńskim w Nowym Sączu. W okresie okupacji niemieckiej (1939 – 1945) brał udział w zorganizowanym tajnym nauczaniu. Po wyzwoleniu podjął natychmiast pracę w „swojej” szkole, ucząc języka polskiego, matematyki i śpiewu oraz prowadząc chór żeński. W 1952 roku otrzymał na UJ dyplom doktora filozofii i podjął pracę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, w charakterze docenta, potem profesora nadzwyczajnego, skąd poszedł na emeryturę w 1973 roku. Był członkiem Koła Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych w Nowym Sączu. Należał do Towarzystwa Gimnastycznego SOKÓŁ, a także Oddziału Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego „Beskid” w Nowym Sączu. Od 1954 roku był członkiem Koła Przewodników Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego jako przewodnik „beskidzki”. Eugeniusz Pawłowski brał żywy udział w życiu publicznym nowosądeckiego środowiska, był redaktorem międzyszkolnego dwutygodnika Lot i

Zew Gór, propagatorem folkloru góralskiego i środowiskowego. Eugeniusz Pawłowski jest autorem wielu sztuk teatralnych oraz powieści, rapsodii itp. W środowisku naukowym określany jako literat, językoznawca, dialektolog, jeden z najlepszych znawców gwar na Sądecczyźnie i Podtatrze. Przede wszystkim jednak związał się ze skautingiem, niemal od samego jego początku w Nowym Sączu. Jako młody nauczyciel był opiekunem drużyny męskiej Związku Harcerstwa Polskiego im. Stefana Czernieckiego (obecnie 1 NDW Czarna Jedyńka). Przyjął imię leśne druh Pazdur. W ZHP przeszedł wszystkie stopnie organizacyjne prowadząc zajęcia szkoleniowe, wycieczki i obozy letnie. Dwukrotny komendant hufca ZHP Nowy Sącz. Stopień instruktorski harcmistrz. Zmarł 19 listopada 1986 roku w Nowym Sączu. Jego pogrzeb był wielką manifestacją żałobną społeczeństwa nowosądeckiego. Za długoletnią pracę pedagogiczną i przebogata działalność społeczną Eugeniusz Pawłowski został odznaczony: Złoty Krzyż za Zasługi dla ZHP, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złota Tarcza Herbowa Miasta Nowego Sącz, odznaka „Zasłużony w Rozwoju Sądecczyzny”, Złota Odznaka PTTK.

Na podstawie tekstu: Antoni Sitek, Rocznik Sądecki tom XXIII, Nowy Sącz 1995, Słownik biogramów sądeckich harcerzy, instruktorów, przyjaciół 1911-2011.